

İHRACATI TEŞVİK ARAÇLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI VE SUBVANSİYON MİKTARLARI

**Nezih KAYNAR
Planlama Uzmanı**

**EKONOMİK MODELLER VE STRATEJİK ARAŐTIRMALAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

KASIM 2001

ISBN 975 – 19 – 2922 - 9 (basılı nüsha)

Bu Çalışma Devlet Planlama Teşkilatının görüşlerini yansıtmaz. Sorumluluğu yazarına aittir. Yayın ve referans olarak kullanılması Devlet Planlama Teşkilatının iznini gerektirmez; İnternet adresi belirtilerek yayın ve referans olarak kullanılabilir. Bu e-kitap, <http://ekutup.dpt.gov.tr/> adresindedir.

Bu yayın 500 adet basılmıştır. Elektronik olarak, 1 adet pdf dosyası üretilmiştir.

İÇİNDEKİLER

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ.....	1
2. KURUMLAR VERGİSİ İSTİSNASI	1
3. EXİMBANK KREDİSİ.....	5
4. ENERJİ MUAFİYETİ.....	8
5. SONUÇ	11
KAYNAKÇA.....	13

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Çalışma 1993 yılı araştırma konusu olarak ele alınmıştır. Sektörel bazda, teşvik araçları ön planda tutulmuştur.

1993 yılının teşvik oranının araştırılması sektörel baza indirgenerek devam ettirilmiş, sözkonusu yılda gerçekleşen toplam teşvikli ithalatın sübvansiyon miktarı ve toplam teşvik miktarlarının ve oranının bulunması amaçlanmıştır.

Yöntem olarak; teşvik araçlarıyla ilgili elde edilen veriler ilgili sektörün toplam ihracat içindeki payı oranında dağıtılmıştır. Gümrük muafiyeti ile ilgili teşviğin, bir teşvik unsuru olup olmadığı tartışma konusu olduğundan listeden çıkarılmıştır. Bu çalışmada karşılaşılan en önemli zorluk sektör tanımlamaları ve sınıflandırmalarında görülen farklılıklardır. Bu farklılıklarla ilgili olarak Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlıklarıyla temasa geçilerek sektör tanım ve sınıflandırmalarının detayı istenmiş ve çalışma bu bilgilere göre Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) kullandığı 64 sektörlü ISIC sektör tanımlarına oturtulmuştur.

1993 yılında uygulanan ihracat teşvik araçları başlıklar itibariyle aşağıda belirtilmektedir.

2. KURUMLAR VERGİSİ İSTİSNASI

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü'nün 1993 yılı Faaliyet Raporu (Tablo-134)'e dayanarak Kurumlar Vergisi istisnası dağılımı Tablo-1'de verilmiştir.

Tablo-1: Kurumlar Vergisi İstisnası (1993 Yılı)

İstisna Türleri	Değer (Milyar TL)
i) Sanayi Ürünleri İhracat İstisnası	2.903,1
ii) Tarım Ürünleri İhracat İstisnası	80,0
iii) Turizm İstisnası	399,3
iv) Dış Navlun İstisnası	99,7
TOPLAM	3.842,1

Tablo-2: 1993 Yılı İhracat Teşviklerinin Sektörel Dağılımı

SEKTÖRLER	İhracat (Milyar TL.) (1)	Kurumlar Vergisi (Milyar TL.) (2)	Eximbank Kredileri (Milyar TL.) (3)	Navlun Primleri (Milyar TL.) (4)	Teşvikli		Teşvikli İhracat (Milyar TL.) (7=1+6)	Teşvik Oranı (%) 8=(7/1x100)-100
					İthalat Subvansiyonu (Milyar TL.) (5)	Toplam Teşvikler (Milyar TL.) (6=2+3+4)		
1 Bitkisel Üretim	5.098,30	36,15	814.865	108.450,0	187.847,5	226.083	5.324,38	4,43
2 Hayvancılık	2.002,60		320.077	42.598,9	17.636,3	74.607	2.077,21	3,73
3 Ormancılık	225,20		3.599,4	4.790,4	5.016,0	8.390	233,59	3,73
4 Su Ürünleri	299,90	2,13	4.7933	6.379,4	21.716,3	13.299	313,20	3,43
5 Kömür Madenciliği	0,20		0.004,2	0.004,3		0.008	0,21	4,22
6 Ham Petrol	12,80		0.267,6	0.272,3		0.540	13,34	4,22
7 Demir Cevheri Çıkarımı	0,10		0.002,1	0.002,1	2.484,1	0.004	0,10	4,22
8 Demirdışı Metal Cev Çıkarımı	189,50		3.961,6	4.031,0	0.003,6	7.993	197,49	4,22
9 Metalik Olmayan Mad Çıkarımı	981,10		20.510,6	20.869,8	2.692,2	41.380	1.022,48	4,22
10 Taşocakçılığı	427,00		8.926,8	9.083,1	4.958,5	18.010	445,01	4,22
11 Mezbaha Ürünleri	557,50	14,00	3.942,4	11.859,0	87.420,8	30.215	587,71	5,41
12 Sebze ve Meyve İşleme Sanayii	5.885,50	41,73	41.620,0	125.195,2	5.678,1	212.916	6.098,42	3,62
13 Bitkisel ve Hayvan. Yağlar İmalı	2.475,00	62,15	17.502,2	52.647,7	152.316,3	134.138	2.609,14	5,42
14 Un Üretimi	764,10	19,19	5.403,4	16.253,8	0.614,3	41.412	805,51	5,42
15 Şeker Üretimi	1.479,00	37,14	10.458,9	31.461,0	2.834,1	80.157	1.559,16	5,42
16 Diğer Besin Maddeleri	8.288,80	208,14	371.387,3	176.317,7	48.209,7	762.001	9.050,80	9,19
17 Alkollü İçkiler	254,80	6,40	1.284,8	5.420,1	0.725,0	13.292	268,09	5,22
18 Alkolsüz İçkiler	69,40	1,74	0.350,0	1.476,3	0.272,1	3.620	73,02	5,22
19 Tütün Sanayii	4.230,40	106,23	21.331,9	89.988,2	10.169,3	219.775	4.450,17	5,20
20 Çırcırlama	1.221,00	3066	6.156,9	25.972,9	9.383,1	63.433	1.284,43	5,20
21 Dokuma Sanayii	32.491,90	815,89	663.331,1	691.161,1	638.125,3	2.254.752	34.746,65	6,94
22 Elbise Giyim Eşyası	16.886,00	424,02	1.370.957,3	359.195,6	10.662,8	2.198.017	19.084,02	13,02
23 Deri ve Kürk İşleme	56.890,00	14,29	155.809,3	12.101,5	48.949,6	183.673	752,57	32,29
24 Ayakkabı Sanayii	662,20	16,63	3.339,2	14.086,2	29.348,8	35.773	697,97	5,40
25 Ağaç ve Mantar Ürünleri	230,50	5,79	1.162,3	4.903,1	16.369,2	11.975	242,47	5,20
26 Ağaç Mobilya ve Mefruşat	303,40	7,62	1.529,9	6.453,9	3.573,3	15.762	319,16	5,20
27 Kağıt ve Kağıt Ürünleri	423,00	10,62	24.037,1	8.998,0	91.337,0	55.830	478,83	13,20
28 Basım Yayın ve Ciltçilik	166,50	4,18	0.839,6	3.541,8	2.107,8	8.650	175,15	5,20
29 Kimyasal Gübre	162,30	4,08	4.006,8	3.452,4	2.116,0	11.617	173,92	7,16
30 İlaç Sanayii	639,40	16,06	15.785,4	13.601,2	0.554,1	45.765	685,16	7,16
31 Diğer Kimyasal Maddeler	5.524,40	138,72	136.385,3	117.513,9	772.270,3	395.405	5.919,81	7,16
32 Petrol Arıtımı	1.619,80	40,67	8.167,9	34.456,1	12.339,8	84.151	1.703,95	5,20
33 Diğer Petrol ve Kömür Ur.	59,30	1,49	0.299,0	1.261,4	12.437,1	3.081	62,38	5,20
34 Kauçuk ve Lastik	2.356,80	59,18	197.592,8	50.133,4	76.310,7	313.661	2.670,46	13,31
35 Plastik Ürünleri	312,40	7,84	26.191,4	6.645,3	71.767,7	40.846	353,25	13,07
36 Cam ve Camdan Mamul Eşya	1.710,40	42,95	149.561,6	36.383,3	15.382,6	229.794	1.940,19	13,44
37 Çimento Sanayii	759,20	19,06	61.583,3	16.149,5	2.820,7	124.201	883,40	16,34
38 Diğer Taş ve Toprağa Day. San.	1.528,00	38,37	133.612,1	32.503,3	25.305,0	205.289	1.733,29	13,44
39 Demir Çelik Ana S.	14.567,00	365,79	812.905,6	1.647.400,0	439.112,8	3.023.999	17.591,00	20,76
40 Diğer Metal Ana S.	1.241,40	31,17	69.2758	26.406,8	57.381,2	153.032	1.394,43	12,33
41 Metal Eşya Sanayi	2.366,30	59,42	132.050,4	50.335,5	111.744,4	273.667	2.639,97	11,57
42 Elektriksiz Makinalar S.	2.500,00	62,78	160.808,6	53.179,5	157.690,4	278.081	2.778,08	11,12
43 Tarım Makina ve Teçhizatı	305,50	7,67	19.650,8	6.498,5	43.560,9	33.981	339,48	11,12
44 Elektrikli Makinalar S.	4.655,00	116,89	299.425,5	99.020,2	181.630,4	519.464	5.174,46	11,16
45 Deniz Ulaşım Araçları	600,90	15,09	3.030,1	12.782,2	0.552,9	31.218	632,12	5,20
46 Demiryolu Ul. Araçl. San.	7,70	0,19	0.038,8	0.163,8	0.000,6	0.398	8,10	5,17
47 Kara Ulaşım. Araçl. San.	2.794,00	70,16	107.022,1	59.433,4	311.963,5	238.085	3.032,09	8,52
48 Uçak Sanayi	4,90	0,12	0.024,7	0.104,2	0.015,0	0.255	5,15	5,20
49 Diğer İmalat S.	825,60	20,73	4.163,1	17.562,0	27.808,2	42.891	868,49	5,20
50 Elektrik Üretimi	0,00	0,00						
51 Gaz ve Su Üretimi	0,00	0,00						
52 Bina İnşaatı	0,00	0,00						
53 Bina Dışı İnşaat	0,00	0,00						
54 Toptan ve Perakende Ticaret	46.758,40	133,11				133.113	46.891,51	0,28
55 Otelcilik Lokant. Kahvec.	14.202,00	40,43				40.431	14.242,43	0,28
56 Demiryolu Taşımacılığı	518,40	1,48				1.476	519,88	0,28
57 Diğer Kara Taşımacılığı	59.962,00	170,70				170.701	60.132,70	0,28
58 Denizyolu Taşımacılığı	13.621,30	38,78		24.880,0		63.657	13.684,96	0,47
59 Havayolu Taşımacılığı	2.537,00	7,22		63.000,0		70.222	2.607,22	2,69
60 Haberleşme	133,00	0,38				0.379	133,38	0,28
61 Banka-Sigorta-Kooperatif	311,00	0,89				0.885	311,89	0,28
62 Kişisel ve Mesleki Hizmetler	2.218,40	6,32				6.315	2.224,72	0,28
63 Kamu Hizmetleri	0,00	0,00						
64 Konut Sahipliği	0,00	0,00						
TOPLAM	270.996,40	3.382,40	5.197,58	4.206,38	3.723,22	13.251,76	284.248,16	4,89

Tablo-3: Navlun Primleri

SEKTÖRLER	İhracat (Milyar TL)	Navlun Prim Değeri (Milyar TL)
1 Bitkisel Üretim	5098.3	108.45
2 Hayvancılık	2002.6	42.60
3 Ormancılık	225.2	4.79
4 Su Ürünleri	299.9	6.38
5 Kömür Madenciliği	0.2	0.00
6 Ham Petrol	12.8	0.27
7 Demir Cevheri Çıkarımı	0.1	0.00
8 Demirdışı Metal Cevheri Çıkarımı	189.5	4.03
9 Metalik Olmayan Mad. Çıkarımı	981.1	20.87
10 Taş Ocakçılığı	427.0	9.08
11 Mezbaha Ürünleri	557.5	11.86
12 Sebze ve Meyve İşleme Sanayii	5885.5	125.20
13 Bitkisel ve Hayvan. Yağlar İmalı	2475.0	52.65
14 Un Üretimi	764.1	16.25
15 Şeker Üretimi	1479.0	31.46
16 Diğer Besin Maddeleri	8288.8	176.32
17 Alkollü İçkiler	254.8	5.42
18 Alkolsüz İçkiler	69.4	1.48
19 Tütün Sanayii	4230.4	89.99
20 Çırcırlama	1221.0	25.97
21 Dokuma Sanayii	32491.9	691.16
22 Elbise Giyim Eşyası	16886.0	359.20
23 Deri ve Kürk İşleme	568.9	12.10
24 Ayakkabı Sanayii	662.2	14.09
25 Ağaç ve Mantar Ürünleri	230.5	4.90
26 Ağaç Mobilya ve Mefruşat	303.4	6.45
27 Kağıt ve Kağıt Ürünleri	423.0	9.00
28 Basım Yayın ve Çiltçilik	166.5	3.54
29 Kimya Gübre	162.3	3.45
30 İlaç Sanayii	639.4	13.60
31 Diğer Kimyasal Maddeler	5524.4	117.51
32 Petrol Arıtımı	1619.8	34.46
33 Diğer Petrol ve Kömür Ür.	59.3	1.26
34 Kauçuk ve Lastik	2356.8	50.13
35 Plastik Ürünleri	312.4	6.65
36 Cam ve Camdan Mamul Eşya	1710.4	36.38
37 Çimento Sanayii	759.2	16.15
38 Diğer Taş ve Toprağa Day. San.	1528.0	32.50
39 Demir Çelik Ana S.	14567.0	1647.40
40 Diğer Metal Ana S.	1241.4	26.41
41 Metal Eşya Sanayi	2366.3	50.34
42 Elektriksiz Makinalar S.	2500.0	53.18
43 Tarım Makina ve Teçhizatı	305.5	6.50
44 Elektrikli Makinalar S.	4655.0	99.02
45 Deniz Ulaşım Araçları Sanayi	600.9	12.78
46 Demiryolu Ulaşım Araçları Sanayi	7.7	0.16
47 Kara Ulaşım Araçları Sanayi	2794.0	59.43
48 Uçak Sanayi	4.9	0.10
49 Diğer İmalat Sanayi	825.6	17.56
50 Elektrik Üretimi	0.0	
51 Gaz ve Su Üretimi	0.0	
52 Bina İnşaatı	0.0	
53 Bina Dışı İnşaat	0.0	
54 Toptan ve Perakende Ticaret	46758.4	
55 Ötelcilik Lokanta, Kahvecilik	14202.0	
56 Demiryolu Taşımacılığı	518.4	
57 Diğer Kara Taşımacılığı	59962.0	
58 Denizyolu Taşımacılığı	13621.3	24.88
59 Havayolu Taşımacılığı	2537.0	63.00
60 Haberleşme	133.0	
61 Banka-Sigorta-Kooperatif	311.0	
62 Kişisel ve Mesleki Hizmetler	2218.4	
63 Kamu Hizmetleri	0.0	
64 Konut Sahipliği	0.0	
TOPLAM	270996.4	4206.38

Tablo-4: Kurumlar Vergisi İstisnasının Sektörel Dağılımı

I)	Sanayi Ürünleri İhracat İstisnası	İhracat (Milyar TL)	Kurumlar Vergisi Oranı (%)	Kurumlar Vergisi
				İstisnası Toplamı (Milyar TL)
11	Mezbaha Ürünleri	557,5	0,00482	
13	Bitkisel ve Hayv. Yağlar İmalı	2475,0	0,02141	
14	Ün Üretimi	764,1	0,00661	
15	Şeker Üretimi	1479,0	0,01279	
16	Diğer Besin Maddeleri	8288,8	0,07169	
17	Alkollü İçkiler	254,8	0,00220	
18	Alkolsüz İçkiler	69,4	0,00060	
19	Tütün Sanayi	4230,4	0,03659	
20	Çırçırılama	1221,0	0,01056	
21	Dokuma Sanayi	32491,9	0,28104	
22	Elbise Giyim Eşyası	16886,0	0,14606	
23	Deri ve Kürk İşleme	568,9	0,00492	
24	Ayakkabı Sanayi	662,2	0,00573	
25	Ağaç ve Mantar Ürünleri	230,5	0,00199	
26	Ağaç Mobilya ve Mefruşat	303,4	0,00262	
27	Kağıt ve Kağıt Ürünleri	423,0	0,00366	
28	Basım Yayın ve Ciltçilik	166,5	0,00144	
29	Kimyasal Gübre	162,3	0,00140	
30	İlaç Sanayii	639,4	0,00553	
31	Diğer Kimyasal Maddeler	5524,4	0,04778	
32	Petrol Arıtımı	1619,8	0,01401	
33	Diğer Petrol ve Kömür Ür.	59,3	0,00051	
34	Kauçuk ve Lastik	2356,8	0,02039	
35	Plastik Ürünleri	312,4	0,00270	
36	Cam ve Camdan Mamul Eşya	1710,4	0,01479	
37	Çimento Sanayi	759,2	0,00657	
38	Diğer Taş ve Toprağa Day.S.	1528,0	0,01322	
39	Demir Çelik Ana S.	14567,0	0,12600	
40	Diğer Metal Ana S.	1241,4	0,01074	
41	Metal Eşya Sanayi	2366,3	0,02047	
42	Elektriksiz Makinalar S.	2500,0	0,02162	
43	Tarım Makina ve Teçhizatı	305,5	0,00264	
44	Elektrikli Makinalar S.	4655,0	0,04026	
45	Deniz Ulaşım Araçları	600,9	0,00520	
46	Demiryolu Ul. Ar.S.	7,7	0,00007	
47	Kara Ul. Ar.S.	2794,0	0,02417	
48	Uçak Sanayi	4,9	0,00004	
49	Diğer İmalat S.	825,6	0,00714	
	Toplam (11....39)	115612,7	1,00000	2903,1
II)	Turizm İstisnası	İhracat (Milyar TL)	Kurumlar Vergisi Oranı	İstisna Toplamı (Milyar TL)
54	Toptan ve Perakende Ticaret	46758,4	0,3334	
55	Otelcilik Lokanta Kahvecilik	14202,0	0,1013	
56	Demiryolu Taş.	518,4	0,0037	
57	Diğer Kara Taş.	59962,0	0,4275	
58	Denizyolu Taş.	13621,3	0,0971	
59	Havayolu Taş.	2537,0	0,0181	
60	Haberleşme	133,0	0,0009	
61	Banka-Sigorta-Kooperatif	311,0	0,0022	
62	Kişisel ve Mesleki Hizmetler	2218,4	0,0158	
	Toplam	140261,5	1,0000	399,3

Tablo 1’de verilen Sanayi Ürünleri İhracat İstisnası’nın Kurumlar Vergisi açısından sektörel dağılımı Tablo-4’de görülmektedir.

Aynı şekilde Kurumlar Vergisi İstisnasının bir alt kalemi olan Turizm İstisnasının toplam değeri 399,3 Milyar TL.’nin sektörel dağılımı Tablo-4’de verilmiştir.

3. EXİMBANK KREDİSİ

Eximbank kredileri ihracatı teşvik etmekte kullanılan diğer bir araçtır. Eximbank kredileriyle ilgili bilgiler Eximbank Genel Müdürlüğü’nün 1993 yılı Faaliyet Raporu’ndan alınmıştır. Bu raporda 1993 yılı Eximbank Sevk Öncesi İhracat Kredisinin toplamı 19,4 Trilyon TL.’dir. Sevk Öncesi İhracat Kredisinin dağılımı Eximbank’ın sektörel tasnifine göre aşağıda verilmiştir. Bu krediye uygulanan yıllık kredi subvansiyon oranı bütün sektörler için yüzde 26,76’dır (Tablo-6).

Tablo-5: Eximbank’ın Sektörel Tasnifinin ISIC Sektör Tasnifine Uyarlaması

Eximbank Sektör Tanımı	ISIC Sektörlerine Uygun Sektörler
Hazır Giyim	22. sektör
Demir Çelik ve Madeni Eşya	39., 40., 41. sektör
Tekstil	21. sektör
Makine ve Elektrik Cihazları	42., 43., 44. sektör
Gıda	16. sektör
Cam ve Seramik	36. sektör
Plastik ve Kauçuk Mam.	34., 35. sektör
Kimya	29., 30., 31. sektör
Deri	23. sektör
Motorlu Taşıtlar	47. sektör
İşlenmemiş Tarım ve Hayvan Ürünleri	1., 2., 3., 4. sektör
İşlenmiş Tarım ve Hayvan Ürünleri	11., 12., 13., 14., 15. sektör
Çimento	37. sektör
Kağıt ve Karton Mamülleri	27. sektör
Madencilik Ürünleri	5., 6., 7., 8., 9., 10. sektör
Diğer Sektörler	17., 18., 19., 20., 24., 25., 28., 32., 33., 45., 46., 48., 49. sektör

Eximbank kredisinin toplam ihracattaki sektör payları Tablo-7’de verilmiştir. Tablo-7, Eximbank’ın sektörel tasnifinin yukarıda verilen sektör dağılımlarına göre dağıtılması ile elde edilen değerlerdir.

Tablo-6: Sevk Öncesi İhracat Kredisi Ocak-Aralık 1993 Sektörel Dağılımı

SEKTÖRLER	KREDİ TUTARI (Milyon TL)	KREDİ SÜBVANSİYON ORANI (% Yıllık)*	SÜBVANSİYONLU KREDİ MİKTARI (Milyon TL)
Hazır Giyim	5.123.159	26.76	1.370.957,3
Demir Çelik ve Madeni Eşya	3.790.104	26.76	1.014.231,8
Tekstil	2.478.816	26.76	663.331,1
Makina ve Elektrik Cihazları	1.793.292	26.76	479.884,9
Gıda	1.387.845	26.76	371.387,3
Cam ve Seramik	1.058.198	26.76	283.173,7
Plastik ve Kauçuk Mam.	836.264	26.76	223.784,2
Kimya	583.623	26.76	156.177,5
Deri	582.247	26.76	155.809,3
Motorlu Taşıtlar	399.933	26.76	107.022,1
İşlenmemiş Tarım ve Hayvan Ürünleri	455.482	26.76	121.886,9
İşlenmiş Tarım ve Hayvan Ürünleri	294.944	26.76	78.927,0
Çimento	230.132	26.76	61.583,3
Kağıt ve Karton Mamülleri	89.825	26.76	24.037,1
Madencilik Ürünleri	125.833	26.76	33.672,9
Diğer	193.267	26.76	51.718,2
TOPLAM	19.422.964		5.197.584,6

1 \$ = 10.986 TL. Olarak Alınmıştır.

* Kredi sübvansiyon oranı 1993 yılı Alternatif kredi maliyet ortalamasından ilgili yılın ihracat kredi maliyet ortalamasının çıkarılmasıyla bulunan değerdir. Eximbank (1994)

Tablo-7: Eximbank Kredilerinin Sektörel Dağılımı

	SEKTÖRLER	İhracat (Milyar TL)	Sektörel Pay (%)	İhracat Kredisi (Milyar TL.)
A)	1 Bitkisel Üretim	5098.3	0.6685	81.5
	2 Hayvancılık	2002.6	0.2626	32.0
	3 Ormancılık	225.2	0.0295	3.6
	4 Su Ürünleri	299.9	0.0393	4.8
	Ara Toplam	7626.0	1.0000	121.9
B)	5 Kömür Madenciliği	0.2	0.0001	0.0
	6 Ham Petrol	12.8	0.0079	0.3
	7 Demir Cevheri Çıkarımı	0.1	0.0001	0.0
	8 Demirdışı Metal Cevheri Çıkarımı	189.5	0.1177	4.0
	9 Metalik Olmayan Maden Çıkarımı	981.1	0.6091	20.5
	10 Taş Ocakçılığı	427.0	0.2651	8.9
	Ara Toplam	1610.7	1.0000	33.7
C)	11 Mezbaha Ürünleri	557.5	0.0500	3.9
	12 Sebze ve Meyve İşl. San.	5885.5	0.5273	41.6
	13 Bitkisel ve Hayvansal Yağlar İmalı	2475.0	0.2218	17.5
	14 Un Üretimi	764.1	0.0685	5.4
	15 Şeker Üretimi	1479.0	0.1325	10.5
	Ara Toplam	11161.1	1.0000	78.9
D)	16 Diğer Besin Maddeleri	8288.8	0.1449	371.4
E)	21 Dokuma Sanayii	32491.9	0.2589	663.3
F)	22 Elbise Giyim Sanayii	16886.0	0.5352	1371.0
G)	23 Deri ve Kürk İşleme	568.9	0.0608	155.8
	Ara Toplam	58236.5	1.0000	2561.5
H)	27 Kağıt ve Kağıt Ürünleri	423.0	1.0000	24.0
I)	29 Kimyasal Gübre	162.3	0.0257	4.0
	30 İlaç Sanayii	639.4	0.1011	15.8
	31 Diğer Kimyasal Maddeler	5524.4	0.8733	136.4
	Ara Toplam	6326.1	1.0000	156.2
J)	34 Kauçuk ve Lastik	2356.8	0.8830	197.6
	35 Plastik Ürünleri	312.4	0.1170	26.2
	Ara Toplam	2669.2	1.0000	223.8
K)	36 Cam ve Camdan Mamül Eşya	1710.4	0.5282	149.6
	38 Diğer Taş ve Toprağa Day.S.	1528.0	0.4718	133.6
	Ara Toplam	3238.4	1.0000	283.2
L)	37 Çimento Sanayii	759.2	1.0000	61.6
M)	39 Demir Çelik Ana Sanayii	14567.0	0.8015	812.9
	40 Diğer Metal Ana Sanayii	1241.4	0.0683	69.3
	41 Metal Eşya Sanayii	2366.3	0.1302	132.1
	Ara Toplam	18174.7	1.0000	1014.2
N)	42 Elektriksiz Makinalar Sanayii	2500.0	0.3351	160.8
	43 Tarım Makina ve Teçhizatı	305.5	0.0409	19.7
	44 Elektrikli Makinalar Sanayii	4655.0	0.6240	299.4
	Ara Toplam	7460.5	1.0000	479.9
O)	47 Kara Ulaşım Araçları San.	2794.0	1.0000	107.0
P)	Diğer Sektörler			
	17 Alkollü İçkiler	254.8	0.0248	1.3
	18 Alkolsüz İçkiler	69.4	0.0068	0.3
	19 Tütün Sanayi	4230.4	0.4125	21.3
	20 Çırçırılama	1221.0	0.1190	6.2
	24 Ayakkabı Sanayi	662.2	0.0646	3.3
	25 Ağaç ve Mantar Ürünleri	230.5	0.0225	1.2
	26 Ağaç, Mobilya ve Mefruşat	303.4	0.0296	1.5
	28 Basım Yayın ve Çiftçilik	166.5	0.0162	0.8
	32 Petrol Arıtımı	1619.8	0.1579	8.2
	33 Diğer Petrol ve Kömür Ür.	59.3	0.0058	0.3
	45 Deniz Ulaşım Araçları	600.9	0.0588	3.0
	46 Demiryolu Ul. Ar. S.	7.7	0.0008	0.0
	48 Uçak Sanayii	4.9	0.0005	0.0
	49 Diğer İmalat Sanayii	825.6	0.0805	4.2
	Ara Toplam	10256.4	1.0000	51.7
	Genel Toplam= 49 Sektör Toplamı	130734.90		5197.6

4. ENERJİ MUAFİYETİ

Bu teşvik aracı yeni bir teşvik aracı olup üretilen malın bünyesinde yeralan enerji girdisine yönelik ve Avrupa'da yaygın olarak kullanılan bir teşvik aracıdır. Firmaların maliyetinde enerji payı yüzde 5'i aşan ihrac mamulleri için söz konusu mamulün üretimi esnasında sarfedilen elektriği, doğal gaz ve suyu yüzde 25 indirimli, fueloili ise gümrük vergisi ve ithalde alınan her türlü fondan (Akaryakıt Tüketim Vergisi ve KDV hariç) muaf şeklinde uygulanmıştır.

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü'nün 1993 yılı Faaliyet Raporu'nda (Tablo-126) enerji muafiyetinin sektörel dağılımı verilmiştir. Verilen bu sektörel dağılımın ISIC sektör dağılımına uyarlamasında aşağıdaki varsayımlar yapılmıştır.

Tablo-8: 1993 Yılı Ocak-Aralık Döneminde Enerji Muafiyeti İçin Düzenlenen İhracatı Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı

SEKTÖRLER	Belge Sayısı	Gerçekleşmiş İhracat Taahhüdü (\$1000)	Sektör Payı %
1- Gıda ve İçki	3	20.834	3.16
2- Dokuma ve Giyim	45	186.320	28.24
4- Kağıt	3	17.260	2.62
6- Lastik	3	9.576	1.45
7- Kimya	3	4.522	0.69
9- Demir Çelik	28	280.597	42.52
10- Demir Dışı Metaller	2	37.113	5.62
12- Madeni Eşya	1	45.175	6.85
16- Elektronik	1	5.853	0.89
17- Çimento	8	38.854	5.89
21- Diğerleri	8	12.749	2.08
İMALAT SEKTÖRÜ TOPLAMI	105	659.855	100.00

Tablo-9: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın Sektörel Ayırımının ISIC Sektör Ayırımına Dönüştürülmesi.

Sektör Sınıflaması	ISIC Sektör Sınıflamasındaki Karşılığı
Gıda ve İçki	11,12,13,14,15,16,17,18
Dokuma ve Giyim	21,22,23,24
Kağıt	27
Lastik	34
Kimya	29,30,31
Demir-Çelik	39
Demir Dışı Metaller	40
Madeni Eşya	41
Elektronik	44
Çimento	37
Diğerleri	1,10,19,20,25,28,32,33,35,36,38,42,43,45,46,47,48,49

Toplam enerji muafiyet değeri Devlet İstatistik Enstitüsünden alınmıştır. Bu değerin sektörel paylaşılmasında kullanılan sektör oranları Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü'nün 1993 Yılı Faaliyet Raporu'nda yer alan Tablo-126'dan elde edilen bilgiler Tablo-8 ve Tablo-9'a göre dağıtılıp hesaplanmıştır. Yukarıdaki sektör uyarlamasına göre enerji muafiyetinin toplam ihracattaki sektörel payları ve değerleri Tablo-10'da verilmiştir.

Tablo-10: Enerji Muafiyeti

SEKTÖRLER	İhracat (Milyar TL)	Enerji	Muafiyeti	Sektörel Değer (Milyon TL.)
		Yüzde Pay	Yüzde Pay	
A) Gıda-İçki				
11 Mezbaha Ürünleri	557,5	0,02819		0,41
12 Sebze ve Meyve İşl. San.	5885,5	0,29764		4,37
13 Bitkisel ve Hayv. Yağlar İma.	2475,0	0,12516		1,84
14 Un Üretimi	764,1	0,03864		0,57
15 Şeker Üretimi	1479,0	0,07479		1,10
16 Diğer Besin Maddeleri	8288,8	0,41917		6,16
17 Alkollü İçkiler	254,8	0,01289		0,19
18 Alkolsüz İçkiler	69,4	0,00351		0,05
Ara Toplam	19774,1	1,00000	0,0316	14,69
B) Dokuma Giyim				
21 Dokuma Sanayi	32491,9	0,64202		84,37
22 Elbise Giyim Eşyası	16886,0	0,33366		43,85
23 Deri ve Kürk İşleme	568,9	0,01124		1,48
24 Ayakkabı Sanayi	662,2	0,01308		1,72
Ara Toplam	50609,0	1,00000	0,2824	131,41
C) Kağıt				
27 Kağıt ve Kağıt Ürünleri	423,0	1,00000	0,0262	12,17
D) Kimya				
29 Kimyasal Gübre	162,3	0,02566		0,08
30 İlaç Sanayi	639,4	0,10107		0,32
31 Diğer Kimyasal Maddeler	5524,4	0,87327		2,79
Ara Toplam	6326,1	1,00000	0,0069	3,19
E) Lastik				
34 Kauçuk ve Lastik	2356,8	1,00000	0,0145	6,75
F) Çimento				
37 Çimento Sanayi	759,2	1,00000	0,0589	27,40
G) Demir - Çelik				
39 Demir Çelik Ana Sanayi	14567,0	1,00000	0,4252	197,91
H) Demir Dışı Metaller				
40 Diğer Metal Ana Sanayi	1241,4	1,00000	0,0562	26,18
I) Madeni Eşya				
41 Metal Eşya Sanayi	2366,3	1,00000	0,0685	31,86
J) Elektronik Sanayi				
44 Elektrikli Makinalar Sanayi	4655,0	1,00000	0,0089	4,13
K) Diğerleri				
19 Tütün Sanayi	4230,4	0,22966		2,23
20 Çırcırlama	1221,0	0,06629		0,64
25 Ağaç ve Mantar Ürünleri	230,5	0,01251		0,12
26 Ağaç ve Mobilya ve Mefruşat	303,4	0,01647		0,16
28 Basım Yayın ve Ciltçilik	166,5	0,00904		0,09
32 Petrol Arıtımı	1619,8	0,08794		0,85
33 Diğer Petrol ve Kömür Ür.	59,3	0,00322		0,03
35 Plastik Ürünleri	312,4	0,01696		0,16
36 Cam ve Camdan Mamul Eşya	1710,4	0,09285		0,90
38 Diğer Taş ve Toprağa Day.	1528,0	0,08295		0,80
42 Elektriksiz Makinalar Sanayi	2500,0	0,13572		1,32
43 tarım Makina ve Teçhizat	305,5	0,01658		0,16
45 Deniz Ulaşım Araçları	600,9	0,03262		0,32
46 Demiryolu Ul. Ar.S.	7,7	0,00042		0,00
47 Kara Ul.Ar.S.	2794,0	0,15168		1,47
48 Uçak Sanayi	4,9	0,00027		0,00
49 Diğer İmalat S.	825,6	0,04482		0,43
Ara Toplam	18420,3	1,00000	0,0208	9,70
GENEL TOPLAM	121498,2		1,0000	465,4

5. SONUÇ

İhracatın teşvikinden kaynaklanan Teşvikli İthalatın bir teşvik unsuru olup olmadığı tartışmalı bir konudur. Uluslararası tanımda bu unsur bir teşvik aracı olarak dikkate alınmamaktadır. Bu sebeple çalışmada Teşvikli İthalat Sübvansiyon değerleri sektörel bazda Tablo-2’de toplam teşvikler içinde gösterilmemiştir.

Yukarıda açıklanan nedenlerle raporda diğer teşvik araçlarından Eximbank Kredileri ve Navlun Primlerine ağırlık verilerek, bu iki teşvik aracı birlikte toplulaştırılmış ve sektör sınıflamalarına tabi tutulmuştur.

Tablo-2’de verilen Kurumlar Vergisi İstisnası (Sanayi Ürünleri İhracat İstisnası, Tarım Ürünleri İhracat İstisnası ve Turizm İstisnası), Teşvikli İthalat Sübvansiyon Miktarları ve Enerji Muafiyeti ihracatçı için doğrudan teşvik aracı olarak yorumlanamayıp sadece Eximbank Kredileri ve Navlun Primleri dikkate alınmıştır. Tablo-2’de sektörel ayrıntısı verilen bu son iki teşvik aracı input-output sektör ayrıntısına göre toplulaştırılarak 26 sektörün değerleri hesaplanmıştır. Aynı şekilde toplulaştırılan bu sektörlerle karşılık gelen ihracat değerleri de toplulaştırılmıştır. Tablo-11’e göre input-output sektör ayrıntısı verilen 26 sektöre ilişkin toplam ihracat teşvikleri değeri 9,4 Trilyon TL.’dir. Aynı sektörlerle karşılık gelen mal ve hizmet ihracat değeri ise 271,0 Trilyon TL.’dir. Buna göre bulunan teşvik oranı yüzde 3,47 olarak hesaplanmıştır.

Enerji muafiyetinin tabloya dahil edilmemesinin sebebi Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın 1993 yılı Faaliyet raporunda (syf. 25; 4.7 başlıklı açıklama) “Enerji Muafiyeti için düzenlenen 105 adet İhracat Teşvik Belgesi karşılığında 659,9 milyon \$’lık ihracat taahhüdü gerçekleşmiştir” denilmektedir. Buna bağlı olarak söz konusu aynı Raporda Tablo-126’da verilen değerler sadece taahhüt edilen ihracat değerleridir. Bu değerlerin içerdiği enerji kullanımına ilişkin bir büyüklük bilinmediği için doğrudan sektörel enerji muafiyetini gösteren bir tablo olarak değerlendirilmesinin yanlış olacağı kanaatine varılmıştır. Bu sebeple Enerji Muafiyeti sektörel bazda gösterilmesine rağmen bu çalışmanın özetini ifade eden Tablo-11’e alınmamıştır.

Daha evvel Tablo-2’de* toplam ihracatta kullanılan Kurumlar Vergisi, Eximbank Kredileri ve Navlun Primlerinden meydana geldiği varsayılan ihracatı teşvik araçları dikkate alınıp, sektörel dağılımları yapıp, ortalama bir teşvik oranı bulunmaya çalışılmıştır. Bulunan bu oran % 4,89’dur. Tablo-11’de ise sadece Eximbank Kredileri ve Navlun Primleri’nin ihracatçıya verilen nakit desteği ifade edeceği varsayımıyla diğer bir teşvik oranı hesaplanmıştır. Bulunan değer % 3,47’dir. Yani Tablo-2’de hesaplanan teşvik oranı olan % 4,89, Tablo-11’de % 3,47’ye düşmüştür.

* Sözkonusu ihracatı teşvik araçları kolonlarında Enerji teşviği kolonu bilgisayar çalışmasında kapatılmış, ancak metinde ayrı bir tablo halinde yer verilmiştir.

Yürürlükte bulunan Yatırım ve İhracat Teşvik Mevzuatı zaman içinde, bünyesinde yer alan teşvik araçlarıyla sektörel ya da bölgesel kalkınmaya katkıda bulunma durumundan hızla uzaklaşmıştır. Bu durum özellikle Sivil Toplum Örgütlerinin (Sanayi ve Ticaret Odaları, Tarım Satış Kooperatifleri, İhracatçı Birlikleri v.s.) siyasi karar organları üzerindeki baskıları sonucu daha da hız kazanmıştır.

Sonuç olarak; globalleşen dünyada, ülke sınırlarının zorlandığı, uluslararası şirket ve sermaye oluşumlarının önem kazandığı, Avrupa Birliğiyle iktisadi entegrasyonun tartışıldığı bir dönemde AB ve Dünya Ticaret Örgütüyle uyumlu bir teşvik politikasının oluşturulması önem taşımaktadır.

Tablo-11: İhracat Teşviklerinin Sektörel Dağılımı (Toplulaştırılmış)

Toplulaştırılmış Sektör Sırası (1)	I/O Sektör Ayrıntısı (2)	İhracat Teşvikleri (Değer) (Milyar TL.) (3) (*)	Toplulaştırılmış İhracat (Milyar TL.) (4)	Sektörel Teşvik Oranı (%) (5)=(3)/(4)
1	1	189.94	5098.3	0.0373
2	2	74.61	2002.6	0.0373
3	4	11.17	299.9	0.0373
4	5-10	67.94	1610.7	0.0422
5	11-16	864.05	19449.9	0.0444
6	17-19	119.85	4554.6	0.0263
7	20-24	3302.11	51830	0.0637
8	2,3,25	22.44	759.1	0.0296
9	27-28	37.42	589.5	0.0635
10	29-31	290.75	6326.1	0.0460
11	32-33	44.18	1679.1	0.0263
12	34-35	280.56	2669.2	0.1051
13	36-38	429.79	3997.6	0.1075
14	39-40	2555.99	15808.4	0.1617
15	4	182.39	2366.3	0.0771
16	42-43	240.14	2805.5	0.0856
17	4	398.45	4655.0	0.0856
18	45-48	182.60	3407.5	0.0536
19	4	21.73	825.6	0.0263
20	50-51	0.00	0.0	0.0000
21	52-53	0.00	0.0	0.0000
22	54-55	0.00	60960.4	0.0000
23	56-60	87.88	76771.7	0.0011
24	6	0.00	0.0	0.0000
25	6	0.00	0.0	0.0000
26	61-62	0.00	2529.4	0.0000
		9403.96	270996.40	0.0347

(*): Toplulaştırılmış sektörel sınıflamaya göre Eximbank ve Navlun Primleri'nin Tablo-2'deki değerlerinin toplamıdır.

KAYNAKÇA

- Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü 1993 yılı Faaliyet Raporu – Nisan 1994.
- Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü 1994 yılı Faaliyet Raporu – Temmuz 1995.
- Prof. Dr.TOĞAN Sübidey “1980’li yıllarda Türk Dış Ticaret Rejimi ve Dış Ticaretin Liberizasyonu” Türk Eximbank Araştırma Dizisi.
- Eximbank (1994), 1993 Yılı Faaliyet Raporu, Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş., Ankara.